

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2023-05-04

Ärendenummer
NV-03054-23

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemoria Tillfällig åtgärd för att underlätta för försvarsövningar under särskilda förhållanden (KN2023/00937)

Naturvårdsverkets ställningstagande

Naturvårdsverket instämmer i promemorians förslag till författningsändringar.

Naturvårdsverket bedömer därutöver att Försvarsmakten bör utnyttja sin föreskriftsrätt för att begränsa påverkan på människors hälsa till följd av övningar som berörs av det remitterade förslaget.

Naturvårdsverket konstaterar att konsekvenser med anledning av risker för påverkan på vattenmiljön och djurliv inte beskrivs i promemorian, men bedömer att detta kan hanteras inom ramen för tillsynen.

Skäl

Naturvårdsverket har noterat en ökad ingång av ärenden från länsstyrelserna som omfattar mindre ändringar och justeringar av militära verksamheter till följd av ett ändrat säkerhetsläge. Flera av dessa ärenden avser just avsteg från villkor, såsom tidsbegränsningar, för att möjliggöra internationella övningar. Naturvårdsverket bedömer att det kan vara ändamålsenligt att under en begränsad tid ge Försvarsmakten ett generellt undantag för vissa villkor under dessa övningar i stället för att belasta berörda myndigheter i varje enskilt fall.

I miljöbalkens förarbeten betonas de allvarliga miljöhot som kan uppstå i krig och konflikter (prop. 1997/98:45 del 1 s. 192–193). Naturvårdsverket bedömer därför att det är rimligt att acceptera vissa begränsade risker för olägenhet för människors hälsa och påverkan på miljön från verksamheter som kan leda till en förbättrad försvarsberedskap och minskad risk för krig och konflikter.

Naturvårdsverket konstaterar att författningsförslaget innebär en begränsad lättnad för Försvarsmaktens verksamhet. Som Naturvårdsverket tolkar förslaget omfattar det inte ramen för Försvarsmaktens verksamheter såsom de är definierade i tillståndsmeningarna utan enbart villkoren. Då förslaget dessutom enbart omfattar internationella övningar och är tidsbegränsat bedömer Naturvårdsverket att de negativa konsekvenserna av förslaget bör kunna accepteras.

Naturvårdsverket bedömer att den huvudsakliga negativa konsekvensen av förslaget kommer att vara bullerpåverkan runt skjutfält och flygplatser. Detta är områden med boende som redan idag är exponerade för buller. Övningarna kommer i många fall att innebära ökad aktivitet på perioder som tidigare varit skyddade från störningar, såsom kvällar, helger och nätter. Naturvårdsverket bedömer därför att skyddsåtgärder bör vidtas i de fall övningarna pågår under en längre tid.

Föreskrifter till skydd för människors hälsa

I 41 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd finns ett bemyndigande för Forsvarsmakten att meddela de ytterligare föreskrifter som behövs till skydd mot olägenheter för människors hälsa. Enligt Naturvårdsverkets bedömning bör Forsvarsmakten utnyttja sin föreskriftsrätt för att begränsa påverkan på människors hälsa till följd av övningar som berörs av detta förslag.

För byggbuller finns en etablerad praxis att bostäder som exponeras för höga ljudnivåer inomhus under ett flertal nätter ska erbjudas ersättningsboende, se exempelvis Mark- och miljööverdomstolens dom den 4 december 2015 i mål M 11838-14 om Förbifart Stockholm. Då buller från försvarsövningar liknar byggbuller i att det rör sig om kraftiga störningar under en begränsad tid är det enligt Naturvårdsverkets uppfattning lämpligt att hantera störning från försvarsövningar på ett liknande sätt.

Naturvårdsverket bedömer att det i första hand är grovkalibriga vapen, sprängningar och flygningar som riskerar att ge upphov till höga ljudnivåer inomhus då byggnaders ljudisolering normalt är avsevärt bättre mot det högfrekventa impulsljud som finkalibriga vapen alstrar än mot buller från grovkalibriga vapen, sprängningar och flygplan. Målet med generella föreskrifter om försiktighetsmått och skyddsåtgärder bör vara att undvika upprepade sömnstörningar.

Mot den bakgrunden bedömer Naturvårdsverket att Forsvarsmakten i föreskrifter bör ange lämpliga riktvärden för buller från grovkalibriga vapen och sprängningar samt för flygbuller från militärt flyg. Riktvärdena bör avse utomhusnivåer där det finns en märkbar risk för att inomhusnivåerna kan orsaka sömnstörning. Om riktvärdena överskrids ett antal nätter i följd eller ett antal nätter under en viss period bör boende erbjudas tillfälligt ersättningsboende.

Konsekvensutredningen

Naturvårdsverket noterar att avsnittet om konsekvenser för människors hälsa och miljön inte omfattar utsläpp till vatten och påverkan på djurliv. Naturvårdsverket bedömer att ett ökat antal övningar också kan medföra ökade risker för utsläpp till vatten och påverkan på skyddade arter. Detta borde enligt Naturvårdsverkets uppfattning ha tagits med i beskrivningen av konsekvenserna. Med detta sagt bedömer Naturvårdsverket ändå att Forsvarsinspektören för hälsa och miljö har förutsättningar att hantera dessa frågor inom ramen för tillsynen.

Övriga synpunkter

Naturvårdsverket har noterat Forsvarsmaktens hemställan om lättnader i anmälnings- och tillståndsplikt för Forsvarsmaktens verksamheter. Naturvårdsverket har inte tagit ställning till om det är lämpligt eller ens möjligt med de lättnader Forsvarsmakten föreslagit men bedömer att om Forsvarsmakten tar fram generella föreskrifter som nämns ovan för att minska risken för

olägenhet för människors hälsa kan risken för negativa konsekvenser av sådana lättnader också begränsas.

I sammanhanget finns också skäl att påtala att Naturvårdsverket tidigare (inom ramen för regeringsuppdraget ”Avloppsrening och krisberedskap” som inlämnades till regeringen den 31 januari 2023) redovisat att det kan finnas ett behov av att se över miljöbalken och andra miljörättsliga författningar för att anpassa den för tillämpning i framtida kriser och vid höjd beredskap, ett behov som även de nu föreslagna undantagen kan ses som ett exempel på.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Björn Risinger efter föredragning av avdelningschefen Marie Uhrwing.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit enhetschefen Kerstin Åstrand, miljöjuristerna Lina Tengvar och Malin Blohm samt handläggarna Lisa Johansson, Line Zandén och Anders Hallberg.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För Naturvårdsverket

Björn Risinger

Marie Uhrwing

Kopia till:
magnus.moreau@regeringskansliet.se